

LBRIS

We know
books

G A B R I E L G A R C Í A
M Á R Q U E Z

Dragostea în
vremea holerei

Traducere din limba spaniolă de
SARMIZA LEAHU

Nici nu se putea altfel: mirosul de migdale amare îi amintea de fiecare dată de soarta iubirilor neîmplinite. Doctorul Juvenal Urbino l-a simțit de cum a pășit în casa cufundată în penumbră, unde fusese chemat de urgență, să se ocupe de un caz care pentru el încetase de mulți ani să mai fie urgent. Jeremiah de Saint-Amour, refugiat din Antile, invalid de război, fotograf de copii și cel mai mărinimos adversar al său la șah, reușise să se descătușeze de chinurile amintirilor, învăluit în fumul aromitor al cianurii de aur.

A găsit cadavrul, acoperit cu o pătură, în patul de companie unde dormise totdeauna, iar alături, pe un taburet, se afla tăvița în care fusese pregătită otrava. Pe podea, legat de piciorul patului, zăcea leșul unui dog danez, mare, negru, cu pieptul alb ca neaua, lângă care erau aruncate cârjele. În odaia înăbușitoare și pestriță, care servea deopotrivă drept dormitor și laborator, răzbăteau printr-o fereastră deschisă cele dintâi licăriri ale zorilor, dar era destulă lumină pentru a putea recunoaște autoritatea morții. Celelalte ferestre, precum și cele mai mici crăpături, erau fie acoperite cu cartoane negre, fie îndesate cu cârpe, sporind astfel densitatea opresivă a încăperii. Pe o masă mare, sub un bec obișnuit, acoperit cu hârtie roșie, se îngrămădeau de-a valma

flacoane, sticlute fără etichetă și două tăvițe din cositor ciobit. Cea de-a treia, folosită de obicei pentru fixator, se afla lângă cadavru. Peste tot zăceau aruncate la întâmplare reviste și ziare vechi, vrafuri de negative pe plăci de sticlă, mobile rupte, dar toate erau șterse de praf de o mână grijulie. În ciuda aerului proaspăt ce năvălise prin fereastră, în odaie mai stăruia încă, pentru cei obișnuiți să-l recunoască, izul călduț, ca de migdale amare, al iubiturilor fără de noroc. Doctorul Juvenal Urbino se gândise nu o dată, fără nicio intenție premonitoare, că locul acela nu era cel mai potrivit pentru a muri cu sufletul împăcat. Cu timpul însă, a ajuns să-și spună că toată neorânduiala aceea ținea, poate, de o vrere tainică a Proniei Cerești.

Sosiți mai devreme, un comisar de poliție și un tânăr student care-și făcea practica de medicină legală la policlinica municipală aerisiseră camera și acoperiseră cadavrul până la venirea doctorului Urbino. Amândoi l-au salutată cu o gravitate care, de data aceasta, trăda mai degrabă compasiune decât venerație, fiind prea bine cunoscută în oraș strânsa prietenie care-l lega de Jeremiah de Saint-Amour. Eminentul magistrat le-a strâns mâna pe rând, așa cum făcea dintotdeauna cu studenții lui înainte de a-și începe cursul zilnic de medicină generală, apoi, apucând marginea pledului între degetul arătător și cel mare, ca pe o floare, a dezvelit palmă cu palmă, cu solemnitatea unui gest ritualic, cadavrul. Așa cum era, dezbrăcat, țeapăn și chircit, cu ochii deschiși și pielea albăstruie, arăta cu aproape cincizeci de ani mai bătrân decât în ajun. Avea pupilele limpezi, barba și părul gălbui, iar pântecelul îi era brăzdat de cicatricea unei răni vechi, cusută cândva cu sfoară de împachetat. Era lat în umeri, cu brațe lungi și vânjoase, ca de condamnat

la galere, din pricina cârjelor, dar picioarele lui fără vlagă arătau ca ale unui copil de pripas. Doctorul Juvenal Urbino îl privi o clipă cu inima strânsă de durere, așa cum rareori i se întâmplase în anii fără număr de când ducea o bătălie zadarnică împotriva morții.

— Nătărăule, îi spuse. Ce-a fost mai rău a trecut de mult.

Îl acoperi din nou cu pătura și-și redobândi prestața academică. Cu un an în urmă, când împlinise optzeci de ani, fusese sărbătorit timp de trei zile în cadrul unor festivități omagiale, iar în discursul de mulțumire, împotrivindu-se încă o dată tentației de a se retrage, ținu să adauge: „O să mă odihnesc destul când o să mor, atâta doar că atare eventualitate nu intră deocamdată în vederile mele“. Deși auzea din ce în ce mai greu cu urechea dreaptă și se sprijinea într-un baston cu măciucie de argint pentru a-și disimula pașii nesiguri, continua să poarte cu aceeași eleganță din tinerețe costumul de in și jiletca pe care îi atârna lanțul de aur al ceasului. Barba sedefie, care-l făcea să semene cu Pasteur, și părul de aceeași culoare, pieptănat lins, cu cărare dreaptă pe mijloc, erau expresia fidelă a caracterului său. Pierderea treptată și mereu mai îngrijorătoare a memoriei o compensa, pe cât îi stătea în putere, cu însemnări făcute la repezeală pe bucățele de hârtie care, până la urmă, se amestecau prin buzunare, așa cum se întâmpla cu instrumentele, flacoanele de medicamente și atâtea alte obiecte aruncate de-a valma în trusa burdușită. Nu era numai cel mai bătrân și cel mai renumit medic din oraș, ci și bărbatul cel mai spilcuit. Cu toate acestea, din pricina erudiției etalate cu prea multă ostentație, ca și a modului deloc ingenuu în care se folosea de propriul nume, trezea mai puțină simpatie decât ar fi meritat.

Indicațiile date comisarului și medicinistului au fost precise și scurte. Nu era nevoie de autopsie. Mirosul stăruitor din casă era suficient pentru a stabili că moartea se datorase emanațiilor provocate de cianura de aur activată în tăviță cu un acid oarecare, dintre cele folosite de fotografi, or, Jeremiah de Saint-Amour se pricepea prea bine la toate acestea ca să poată fi vorba de un accident. A parat reticențele comisarului cu un răspuns tăios, caracteristic felului său de a fi: „Nu uitați că eu semnez certificatul de deces“. Tânărul medic era decepționat: niciodată nu avusese șansa să studieze pe un cadavru efectele cianurii de aur. Doctorul Juvenal Urbino se tot întreba nedumerit cum de nu-l văzuse până atunci la Școala de Medicină, dar îmbujorarea din obrajii tânărului și accentul lui andin i-au risipit numaidecât nedumerirea: probabil că sosise de curând în oraș. Îi spuse: „În privința asta, nicio teamă. O să dați cât de curând peste vreun îndrăgostit nebun care să vă ofere o asemenea ocazie“. Și abia rostind aceste cuvinte își dădu seama că printre nenumăratele sinucideri cu cianură de aur de care-și aducea aminte, aceasta era cea dintâi care nu se datora unei nefericiri în dragoste. În vocea lui se petrecu atunci o schimbare:

– Când o să-l găsiți, să fiți foarte atent, îi spuse el medicinistului. De obicei au nisip în inimă.

Apoi se întoarse spre comisar, vorbindu-i ca unui subaltern. Îi ceru să grăbească toate formalitățile, pentru ca înmormântarea să aibă loc chiar în după-amiaza aceea și cu cea mai mare discreție. Spuse: „O să vorbesc și eu mai târziu cu primarul“. Știa că Jeremiah de Saint-Amour, care era de o austeritate primitivă, câștiga cu arta lui mult mai mult decât avea nevoie pentru a-și duce traiul zilnic, așa încât într-unul din sertare

se aflau probabil suficienți bani pentru cheltuielile de înmormântare.

– Dar dacă nu-i găsiți, n-are nicio importanță, a continuat el. O să am eu grijă de toate.

A mai hotărât ca ziaristilor să li se spună că fotografia murise de moarte bună, deși era încredințat că știrea nu prezenta prea mare interes pentru ei. Și adăugă: „Dacă e nevoie, o să vorbesc chiar eu cu guvernatorul“. Comisarul, un funcționar conștiincios și servil, știa că rigoarea civică a maestrului îi exaspera chiar și pe prietenii lui cei mai apropiați, și tocmai de aceea era nedumerit de ușurința cu care, de data aceasta, trecu peste toate formalitățile legale pentru a grăbi înmormântarea. Singurul lucru cu care nu putea fi de acord era să intervină pe lângă arhiepiscop pentru ca Jeremiah de Saint-Amour să fie îngropat în pământ sfințit. Parcă jenat de propria impertinență, comisarul încercă să se scuze.

– După câte am înțeles eu, omul ăsta era un adevărat sfânt.

– Mai mult decât atât, spuse doctorul Urbino. Un sfânt ateu. Dar ciudățeniile astea numai Dumnezeu singur le poate judeca.

Depart, în celălalt capăt al orașului colonial, răsunară clopotele catedralei, care băteau de liturghie. Doctorul Urbino își puse ochelarii cu lentile înguste și rame de aur și-și consultă micul ceas prins cu un lanț de jiletcă, un ceas pătrat și fin, al cărui capac se deschidea cu un resort: încă puțin și pierdea slujba de Rusalii.

În încăpere se afla un aparat mare de fotografiat, pe rotile, așa cum mai pot fi văzute adesea prin parcurile publice, și o draperie cu un peisaj reprezentând un asfințit pe mare, pictat cu vopsele artisanale, iar pe pereți se

înşiruiau fotografiile unor copii surprinşi în clipele lor cele mai fericite: prima comuniune, costumul de iepuraş pentru carnaval, aniversarea plină de veselie a zilei de naştere. Doctorul Urbino văzuse cum se adunau an de an tot mai multe, în după-amiezile când medita la următoarea mutare în faţa tablei de şah, şi se gândise deseori, înfiorat de o presimţire dureroasă, că în această galerie de portrete ocazionale se aflau germeii din care va răsări oraşul viitorului, oraş în care nu va mai rămâne nici măcar cenuşa faimei lui.

Pe birou, lângă un borcan plin cu pipe de marinar, se afla tabla de şah, cu o partidă neterminată. Deşi grăbit şi fără chef, doctorul Urbino nu rezistă tentaţiei de a o studia. Avea toate motivele să creadă că era vorba chiar de partida din ajun, pentru că Jeremiah de Saint-Amour juca şah în fiecare după-amiază, cu cel puţin trei adversari diferiţi, dar întotdeauna ajungea până la capăt, după care puneia cutia cu tabla de şah şi piesele într-un sertar al biroului. Mai ştia, de asemenea, că juca totdeauna cu piesele albe, or, era limpede că de data aceasta urma să fie învins fără scăpare în doar patru mutări. „Dacă la mijloc ar fi fost o crimă, asta ar fi putut reprezenta o pistă sigură, îşi spuse. Cunosc un singur om în stare să imagineze o ambuscadă de o asemenea perfecţiune.“ Simţea că n-ar mai fi avut linişte dacă n-ar fi cercetat mai târziu de ce acel soldat neînfricat, obișnuit să se bată până la ultima picătură de sânge, lăsase neterminat cel de pe urmă război al vieţii sale.

La ora şase dimineaţa, pe când îşi făcea ultimul rond, paznicul de noapte văzuse biletul prins pe uşa dinspre stradă: „Intraţi fără să mai bateţi şi anunţaţi poliţia“. La scurtă vreme a sosit comisarul însoţit de medicinist şi, împreună, au răscolit toată casa în căutarea vreunei

dovezi împotriva mirosului inconfundabil de migdale amare. Până la urmă, în răstimpul cât a durat analiza partidei de şah neterminate, comisarul a descoperit printre hârtiile de pe birou un plic adresat doctorului Juvenal Urbino şi pecetluit cu atâtea sigili de ceară roşie, încât scrisoarea n-a putut fi scoasă decât rupându-l în bucăţi. Doctorul a dat la o parte perdeaua neagră de la fereastră, ca să pătrundă mai multă lumină, şi-a aruncat ochii grăbit peste cele unsprezece foi scrise pe ambele feţe cu o caligrafie îngrijită şi, chiar de la primul paragraf, a înţeles că pierduse împărtaşania de Rusalii. A citit-o pe nerăsuflăte, revenind de câteva ori asupra unor pagini pentru a regăsi firul pierdut, iar când a terminat, arăta de parcă s-ar fi întors de la capătul lumii şi din alte vremuri. Amărăciunea i se putea citi pe faţă, în ciuda efortului de a şi-o ascunde: avea buzele albăstrui ca şi cadavrul, iar când a împăturit din nou scrisoarea şi a băgat-o în buzunarul jiletcii, nu şi-a putut stăpâni tremurul degetelor. Atunci, amintindu-şi de comisar şi de tânărul medic, le-a zâmbit dintre negurile durerii.

– Nimic deosebit, le-a spus. Sunt ultimele lui dorinţe.

Era doar o jumătate de adevăr, dar ei l-au luat drept întreg, pentru că doctorul le-a cerut să ridice o dală prost prinsă în pardoseală şi sub ea au dat peste un carneţel ferfeniţit, în care era notat cifrul de la casa de fier. N-au găsit chiar atât de mulţi bani cum se aşteptau, dar erau suficienţi pentru înmormântare şi pentru a acoperi alte cheltuieli mai mărunte. Doctorul Urbino ştia că n-o să mai poată ajunge la catedrală înainte de Evanghelie.

– E a treia oară, de când mă ştiu, că pierd slujba de duminică, spuse. Dar Dumnezeu e milostiv şi iartă.

Aşa că a preferat să mai întârzie câteva minute pentru a pune la punct toate detaliile, deşi ardea de nerăbdare

să-i împărtășească și soțici sale confidențele cuprinse în scrisoare. A promis să-i anunțe chiar el pe numeroșii refugiați din regiunea Caraibilor care locuiau în oraș, gândindu-se că poate voiau să aducă un ultim omagiu celui care se dovedise mai vrednic de stimă, mai activ și mai radical decât toți, chiar și atunci când devenise limpede că se lăsase cuprins de deznădejde. Avea de gând să-i anunțe și pe partenerii lui de șah, printre care se numărau oameni de toate categoriile, de la profesioniști de renume până la meseriași anonimi, dar și pe alți prieteni mai puțin statornici care ar fi dorit să ia parte la înmormântare. Înainte de a afla ce cuprindea scrisoarea postumă, intenționase să fie primul dintre ei, dar după ce a citit-o, n-a mai fost sigur de nimic. În orice caz, avea să trimită o coroană de gardenii, gândindu-se că, cine știe, poate că în ultima clipă, Jeremiah de Saint-Amour fusese cuprins de remușcări. În mormântarea urma să aibă loc la cinci, ora cea mai potrivită în lunile caniculare. Dacă era nevoie de el, putea fi găsit după prânz în împrejurimile orașului, la conacul doctorului Lácides Olivella, iubitul său discipol, care dădea un banchet pentru a sărbători împlinirea a douăzeci și cinci de ani de când terminase facultatea, un fel de nuntă de argint profesională.

De când fuseseră dați uitării anii tumultuoși ai primelor sale campanii, care îi aduseseră o prețuire și un prestigiu fără seamăn în întreg ținutul, doctorul Juvenal Urbino avea un program zilnic mai puțin încărcat. Se scula odată cu primul cântat al cocoșilor și imediat începea să-și ia medicamentele tainice: bromură de potasiu pentru a prinde curaj, salicilat pentru durerile din oase pe timp de ploaie, picături de corn de secară împotriva amețelilor, beladonă pentru somn. Lua din oră

în oră câte ceva, dar totdeauna pe ascuns, pentru că în lunga sa carieră de medic și profesor refuzase să prescrie paliative pentru bătrânețe: îi era mai ușor să suporte durerile altora decât pe ale sale. În buzunar avea totdeauna o punguliță cu camfor din care, când nu-l vedea nimeni, inhala adânc, pentru a-și alunga din suflet teama de atâtea medicamente amestecate.

Rămânea o oră în birou, unde își pregătea cursul pe care l-a ținut la Școala de Medicină cu regularitate, de luni până sâmbătă, la ora opt fix, chiar și în ajunul morții. Era totodată și un cititor statornic al noutăților literare trimise prin poștă de librarul său din Paris sau comandate la Barcelona de cel din oraș, deși literatura în limba spaniolă îl interesa mai puțin decât cea franceză. Nicio dată însă nu le citea dimineața, ci după ce-și făcea siesta, timp de o oră, și seara, înainte de culcare. După ce termina de pregătit cursul, făcea în baie cincisprezece minute de gimnastică respiratorie, totdeauna cu fața spre locul unde cântau cocoșii, fiindcă de acolo venea aerul proaspăt. Apoi se îmbăia, își potrivea barba, își pomăda mustața în atmosfera saturată de mirosul de colonie Farina Gegenüber veritabilă și-și punea costumul alb de in cu jiletcă, pălăria moale și ghetetele de marochin. La optzeci și unu de ani își păstra aerul nonșalant și jovial din vremea când se întorsese de la Paris, nu mult după marea epidemie de holeră asiatică, iar părul, pieptănat cu cărare pe mijloc, ca în tinerețe, nu i se schimbase prea mult, căpătând doar o nuanță metalică. Își lua micul dejun în familie, dar cu un regim special: o infuzie din flori de pelin, pentru stomac, și o căpățână de usturoi, pe care îl curăța tacticos, mestecându-l apoi conștiincios împreună cu o coajă de pâine, pentru a preveni crizele de inimă. Rareori se întâmpla să nu aibă după cursuri o

întâlnire legată de inițiativele sale civice, de acțiuni promovate de el în sprijinul cauzei catolicismului sau de invențiile sale artistice și sociale.

La prânz, mânca aproape totdeauna acasă, după care se odihnea zece minute pe terasa dinspre curtea interioară, deslușind ca prin vis cântecele servitoarelor adunate la umbra arborelui *mango*, strigătele vânzătorilor ambulanti de pe stradă, vuietul de uleiuri și motoare din golf, ale căror efluvii fâlfâiau prin casă în zilele toride ca un înger osândit să putrezească de viu. Citea apoi timp de o oră cărțile cele mai recente, îndeosebi romane și studii istorice, și îi dădea lecții de franceză și de canto papagalului care de câțiva ani buni reprezenta o adevărată atracție locală. La ora patru pleca să-și vadă bolnavii, nu mai înainte de a bea o cană mare de limonadă cu gheață. În ciuda vârstei, refuza să-și consulte pacienții la cabinet și continua să-i viziteze la domiciliu, așa cum făcuse încă de pe vremea când viața orașului era atât de domestică încât puteai ajunge în orice parte pe jos.

După ce s-a întors prima dată din Europa, obișnuia să se deplaseze cu landoul familiei, la care erau înhămați doi roibi aurii, dar când acesta s-a stricat, l-a înlocuit cu un cupeu tras de un singur cal, folosindu-l în continuare cu un soi de dispreț pentru tot ce însemna modă, chiar și atunci când trăsurile începuseră să dispară de pe fața pământului, iar cele câteva care mai existau în oraș erau scoase doar pentru a-i plimba pe turiști sau pentru a duce coroanele la înmormântări. Deși refuza să se pensioneze, își dădea prea bine seama că nu mai era chemat decât la căpătâiul unor bolnavi fără speranță, dar el considera că și aceasta constituia tot o formă de specializare. Era în stare să-și dea seama de ce anume

suferea un bolnav numai privindu-l, iar cu trecerea timpului, avea tot mai puțină încredere în medicamentele brevetate și urmărea cu îngrijorare extinderea pe care o căpătase chirurgia. Obișnuia să spună: „Bisturiul este do-vada cea mai evidentă a eșecului suferit de medicină“. Era convins că, într-un sens foarte strict, orice medicament e o otravă și că șaptezeci și cinci la sută din alimente nu fac altceva decât să grăbească sfârșitul. „În orice caz, spunea el la cursuri, medicină, multă, puțină câtă se știe, știu doar câțiva medici.“ De la entuziasmul din tinerețe, alunecase treptat spre o atitudine pe care el însuși o delinea drept un umanism fatalist: „Fiecare e stăpân pe propria moarte, iar singurul lucru pe care-l putem face, odată sosit ceasul, este să-i ajutăm pe oameni să moară fără teamă și dureri“. În pofida acestor idei extravagante, care făceau de-acum parte din folclorul medical local, foștii lui studenți, unii dintre ei profesioniști de renume, îl consultau în continuare, recunoscându-i acea calitate care pe atunci se numea ochi clinic. Era, oricum, un medic scump și greu accesibil, a cărui clientelă provenea mai ales din rândul vechilor familii ce locuiau în cartierul Viceregilor.

Avea un program zilnic atât de riguros, încât soția lui știa unde anume să-i trimită un mesaj dacă intervenea ceva urgent în timp ce el își făcea, după-amiaza, vizitele obișnuite. În tinerețe, înainte de a se întoarce acasă, se abătea pe la Cafeneaua Parohiei, unde, cu timpul, reușise să-și perfecționeze tehnica de șah jucând cu amicii socrului său și cu câțiva refugiați din regiunea Caraibilor. Însă odată cu primii ani ai noului veac, a renunțat să mai treacă pragul cafenelei, încercând să organizeze turnee naționale sub patronajul Clubului Social. Cam tot atunci a sosit în oraș, cu genunchii lui vlăguiți, dar fără

meseria de fotograf de copii, Jeremiah de Saint-Amour, care după nici trei luni, a ajuns bine cunoscut printre toți cei care știau să mute un nebun pe o tablă de șah, pentru că nimeni nu reușise să-l învingă nici măcar o singură dată. În ce-l privește pe doctorul Juvenal Urbino, a fost o întâlnire miraculoasă, exact în momentul în care șahul devenise pentru el o adevărată pasiune, iar în oraș nu mai avea prea mulți adversari ca să și-o satisfacă.

Numai mulțumită lui, Jeremiah de Saint-Amour și-a putut face un rost printre noi. Doctorul Urbino a devenit protectorul neprecupețit, chezașul lui în orice împrejurare, fără a-și mai bate capul să afle cine era, ce făcea sau din ce războaie lipsite de glorie scăpase în halul acela de neputință fizică și de descumpănire. În cele din urmă, l-a ajutat să-și instaleze atelierul fotografic împrumutându-i bani pe care Jeremiah de Saint-Amour i-a înapoiat cu scrupulozitate până la ultima centimă, din clipa în care a pozat primul copil speriat de fulgerul de magneziu.

Totul a pornit de la șah. La început jucau după cină, la ora șapte seara, cu îndreptățite avantaje pentru doctor, datorită evidentei superiorități a adversarului, dar treptat au renunțat la ele, până ce au ajuns amândoi egali. Mai târziu, când don Galileo Daconte a deschis prima grădină de cinema, Jeremiah de Saint-Amour s-a numărat printre spectatorii cei mai statornici, iar pentru partidele de șah, s-au mulțumit cu serile în care nu rulau filme în premieră. Prietenia lor ajunsese în acea perioadă atât de strânsă, încât doctorul îl însoțea la cinema, niciodată însă cu soția, pe de o parte, pentru că ea nu avea răbdare să urmărească firul întâmplărilor încâlcite, iar pe de alta, fiindcă simțea instinctiv că

Jeremiah de Saint-Amour nu reprezenta o companie plăcută pentru nimeni.

Duminica era însă o zi cu totul diferită de celelalte. Asista la slujba de la catedrală, după care se întorcea acasă, unde se odihnea și citea pe terasa din curtea interioară. Rareori, și numai în cazuri foarte grave, se ducea să consulte un bolnav într-o zi de sărbătoare, iar de câțiva ani buni, nu mai accepta nicio invitație decât dacă era vorba de o obligație socială. În duminica aceea de Rusalii, printr-o excepțională coincidență, se petrecuseră două evenimente rare: moartea unui prieten drag și nunta de argint a unui discipol eminent. Și totuși, în loc să se întoarcă de-a dreptul acasă, așa cum avea intenția s-o facă după ce confirmase decesul lui Jeremiah de Saint-Amour, s-a lăsat târât de curiozitate.

Îndată ce s-a urcat în trăsură, a recitat în grabă scrisoarea postumă și i-a cerut vizitiului să-l ducă la o adresă greu de găsit, din cartierul sclavilor. Era o hotărâre atât de neobișnuită pentru tabieturile lui, încât vizitiul a ținut să se asigure că nu era vorba de o greșală. Nu era: adresa nu putea fi mai clară decât atât, iar cel care o scrisese avea toate motivele s-o știe foarte bine. Doctorul Urbino a revenit atunci la prima pagină și s-a cufundat în acel șuvoi de dezvăluiri nedorite, în stare să-i schimbe, chiar și la vârsta lui, viața, dacă ar fi fost cu adevărat încredințat că nu era vorba de elucubrațiile unui om care-și pierduse orice speranță.

Vremea începuse să se strice încă din zori, cerul se înnorase și se lăsase răcoarea, dar nu erau semne că o să plouă înainte de prânz. Încercând să găsească un drum mai scurt, vizitiul a cotit pe străduțele pietruite și întortocheate ale orașului colonial, iar de câteva ori a trebuit să oprească, de teamă să nu i se sperie calul în